

Ewa Zwierzchoń-Grabowska

"Die deutsche Sprache, Literatur und Kultur in (deutsch-polnischer) Interaktion" : międzynarodowa konferencja naukowa
Stowarzyszenia Germanistów
Polskich, Zielona Góra, 17-19 czerwca
2011 r.

Lingwistyka Stosowana / Applied Linguistics / Angewandte Linguistik nr 4,
341-346

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

wzmoczoną redundancję oraz rewizję pojęcia ‘własności’ w odniesieniu do języka. Dla użytkowników język angielski był przede wszystkim narzędziem komunikacji, a nie środkiem identyfikacji, zaś jego główną cechą i zaletą była zarazem komunikacyjność i kreatywność, na przykład, poprzez wspólne tworzenie znaczeń.

Podsumowaniem konferencji była panelowa dyskusja oraz dyskusja plenarna nt. „Europa jedno- czy wielojęzyczna?”, w której wzięli udział: prof. Philippe Van Parijs (Uniwersytet Louvain), prof. Juliane House (Uniwersytet w Hamburgu), prof. Wolfgang Mackiewicz (Freie Universität Berlin) oraz Antonie Rauline (Bureau van Dijk, wykonawca trzeciego projektu). Profesor House w odniesieniu do czwartego projektu podkreśliła, że użytkownicy, dla których angielski nie jest językiem ojczystym, mogą również się z nim identyfikować, zaś język angielski może być czymś więcej niż „chaise du milieu” („middle chair”). Uczestnicy zgodzili się jednak co do tego, że pozycja języka angielskiego nie stanowi zagrożenia dla polityki wielojęzyczności Unii Europejskiej, a także dla roli tłumaczenia w UE. Pośrednicy językowi – tłumacze – ciągle odgrywają zasadniczą rolę w procesach komunikacji i integracji.

Relacja wideo z konferencji oraz szczegółowe sprawozdania z poszczególnych projektów dostępne są na stronie: http://ec.europa.eu/dgs/translation/publications/studies/index_en.htm

Anna Jopek-Bosiacka
Uniwersytet Warszawski

Die deutsche Sprache, Literatur und Kultur in (deutsch-polnischer) Interaktion: Międzynarodowa konferencja naukowa Stowarzyszenia Germanistów Polskich, Zielona Góra, 17–19 czerwca 2011 r.

Coroczna międzynarodowa konferencja naukowa Stowarzyszenia Germanistów Polskich, która odbyła się w Zielonej Górze w dniach 17-19 czerwca 2011 r., poświęcona była problemom języka niemieckiego oraz literatury i kultury niemieckiej w interakcji polsko-niemieckiej. Jej temat brzmiał: *Die deutsche Sprache, Literatur und Kultur in (deutsch-polnischer) Interaktion*. Organizatorem konferencji było Stowarzyszenie Germanistów Polskich wraz z Uniwersytetem Zielonogórskim.

Konferencja została otwarta przez Przewodniczącego Stowarzyszenia Germanistów Polskich, profesora Franciszka Gruczę, który na wstępie serdecznie powitał wszystkich przybyłych członków SGP, serdecznie przywitał gospodarzy spotkania, w szczególności reprezentującego Uniwersytet Zielonogórski Dziekana Wydziału Humanistycznego profesora Wojciecha Strzyżewskiego oraz Dyrektora Instytutu Filologii Germańskiej profesora Pawła Zimniaka. Następnie profesor Franciszek Grucza podziękował za przybycie i powitał gości honorowych: profesora Karla-Dietera Buntinga, laureata honorowej Statuetki SGP, czyli najwyższego odznaczenia tego stowarzyszenia, stanowiącego wyraz uznania wybitnych osiągnięć

w rozwijaniu polsko-niemieckiej współpracy naukowej w dziedzinie badań germanistycznych; doktora Randolfa Oberschmidta, dyrektora Przedstawicielstwa Niemieckiej Centrali Wymiany Akademickiej (DAAD) w Warszawie; doktora Michała Tomiczka – Pełnomocnika ds. Współpracy Kulturalnej Konsulatu Generalnego RFN we Wrocławiu oraz panią Michaelę Spaeth – Radcę Ambasady RFN, Kierownika Działu Kultury. Na zakończenie Przewodniczący Stowarzyszenia Germanistów Polskich nawiązał do Światowego Kongresu Germanistów zorganizowanego w 2010 roku w Warszawie, w którym większość uczestników konferencji również brała aktywny udział. Następnie Przewodniczący poprosił o zabranie głosu gospodarzy spotkania oraz gości honorowych.

Jako pierwszy zabrał głos profesor Wojciech Strzyżewski, Dziekan Wydziału Humanistycznego UZ, który w imieniu jego Magnificencji Rektora Uniwersytetu Zielonogórskiego profesora Czesława Osękowskiego oraz własnym, powitał zebranych w murach tej uczelni. Swoje przemówienie rozpoczął od krótkiego przedstawienia historii Uniwersytetu, który został utworzony w roku 2001 z połączenia Politechniki Zielonogórskiej oraz Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. T. Kotarbińskiego, po czym skoncentrował się na Wydziale Humanistycznym, a w szczególności na współorganizującym konferencję Instytucie Filologii Germańskiej UZ. Następnie głos zabrał profesor Paweł Zimniak, Dyrektor Instytutu Filologii Germańskiej UZ, który serdecznie powitał zebranych i wyraził radość, że tegoroczna konferencja Stowarzyszenia Germanistów Polskich odbywa się w Zielonej Górze. Podkreślił cel konferencji, którym jest wymiana myśli naukowej i rozwój nauki. Nawiązał również do wypowiedzi swojego przedmówcy o działalności Instytutu, a na zakończenie życzył przybyłym udanych obrad oraz przyjemnego pobytu w Zielonej Górze. Kolejny mówca, doktor Randolf Oberschmidt, dyrektor Przedstawicielstwa Niemieckiej Centrali Wymiany Akademickiej (DAAD) w Warszawie, podziękował Przewodniczącemu SGP, profesorowi Franciszkowi Gruczy, za zaproszenie i zauważył, że jest to już czwarta międzynarodowa konferencja organizowana przez Stowarzyszenie, w której bierze udział. Podkreślił wysoki poziom naukowy prezentowanych na tych konferencjach wystąpień oraz ściśle powiązania germanistyki polskiej i niemieckiej. Dodał również, że jako przedstawiciel DAAD od czterech lat ma możliwość obserwowania rozwoju kontaktów polsko-niemieckich i podkreślił ogromną rolę, jaką w tym zakresie odgrywa germanistyka polska.

Po krótkiej przerwie rozpoczęły się wykłady plenarne. Moderatorem pierwszej rundy była profesor Zofia Berdychowska (Kraków), która po krótkim wstępie poprosiła o wygłoszenie wykładu pierwszego prelegenta profesora Sambora Gruczę (Warszawa). W swoim wystąpieniu zatytułowanym *Wer führt denn eigentlich (Inter)Aktionen aus: Sprachen, Texte oder Menschen?* profesor S. Grucza najpierw odniósł się kolejno do pojęcia języka jako idiolektu, pojęcia tekstu oraz relacji między człowiekiem, tekstem a językiem. Pokreślił, że język jest zawsze językiem jakiegoś konkretnego człowieka i jest właściwością ludzkiego mózgu. Nawiązał przy tym do potwierdzających ten fakt badań neuroligwistycznych oraz do odkrycia genu FOXP2. Następnie przedstawił konieczność rozróżniania wypowiedzi od tego, do czego się te wypowiedzi odnoszą, oraz tekstów od języków. W dalszej części przeszedł do

omówienia relacji człowiek-język-tekst i jej odniesieniu do komunikacji. Drugi wykład tej rundy wygłosiła doktor Silvia Bonacchi (Warszawa), która swoje wystąpienie *Anthropozentrische Kulturlinguistik: einige Überlegungen zu den Grundannahmen und zur Forschungspraxis* rozpoczęła od definicji pojęcia kulturologii, po czym przeszła do omówienia trzech płaszczyzn, na których prowadzone są badania tej dyscypliny, tj. płaszczyzny idiolektalnej i idiokulturowej, płaszczyzny polilektalnej i polikulturowej oraz płaszczyzny wypowiedzi językowych i kulturowych. Dalej w oparciu o założenia lingwistyki antropocentrycznej przedstawiła wyniki przeprowadzonej przez siebie empirycznej analizy polskich, niemieckich oraz włoskich komplementów. W trzecim wykładzie, zatytułowanym *Bedeutung – Transfer oder Interaktion? Eine linguistische Analyse wissenschaftlicher Texte*, doktor Grzegorz Pawłowski (Warszawa) skoncentrował się na pojęciu znaczenia w ujęciu antropocentrycznej teorii języków ludzkich. W swoim wystąpieniu po kolei szczegółowo omówił status ontologiczny znaczenia, uwarunkowania znaczenia oraz sposób jego konstruowania.

Drugą rundę wykładów plenarnych moderował profesor Paweł Zimniak (Zielona Góra). Otwierał ją wykład profesora Michała Kotina (Zielona Góra) *Zum Raumkonzept aus synchroner und diachroner Sicht*. Swoje wystąpienie profesor Kotin rozpoczął od omówienia koncepcji przestrzeni w ujęciu tradycyjnej kognitywistyki, a następnie przedstawił własną koncepcję przestrzeni relewantną lingwistycznie, rozróżniającą przestrzeń taksonomiczną oraz przestrzeń deiktyczną. Następnie profesor Carsten Gansel (Gießen) w wystąpieniu *Störungen im Raum und Phantastik* na przykładzie ekranizacji powieści „Drakula” poddał analizie relacje między opisem miejsca nierealnego a jego przedstawianiem podczas ekranizacji. Rundę zamykał wykład doktora Matthiasa Brauna (BStU Berlin) *Franz Fühmann – Ein Fremdling in seiner Wahlheimat DDR. Der operative Vorgang »Filou«*, w którym prelegent przedstawił sylwetkę poety Franza Fühmanna. Po ożywionej dyskusji nad wysłuchanymi wykładami na zakończenie dnia uczestnicy konferencji mieli jeszcze przyjemność wysłuchania wybranych utworów J. W. Goethego w wykonaniu profesora Karla-Dietera Buntinga i Ingeborg Bunting (Essen).

Następnego dnia wykłady odbywały się w dwóch sekcjach. Jedna sekcja poświęcona była zagadnieniom języka niemieckiego, a druga problemom literatury i kultury niemieckiej.

Sekcję lingwistyczną rozpoczęła runda wykładów moderowana przez profesora Karla-Dietera Buntinga (Essen), a wykłady wygłosili profesor Theo Bungarten (Hamburg) oraz doktor Urszula Topczewska (Warszawa). W pierwszym referacie zatytułowanym *Handel und Sprache. Interkulturelle Kommunikation im polnisch-deutschen Warenverkehr* profesor Theo Bungarten skoncentrował się na zmianach językowych, jakie dokonały się w specjalistycznej komunikacji ekonomistów po przemianach gospodarczych. Następnie doktor Urszula Topczewska w swoim wykładzie *Sprachliche Interaktion aus gebrauchstheoretischer Sicht (der Wittgensteinischen Prägung)* przedstawiła koncepcję znaczenia według Ludwika Wittgensteina, a następnie interpretację tej koncepcji według Rudiego Kellera.

Po przerwie kolejną rundę wykładów moderowała profesor Barbara Skowronek (Poznań). Doktor Waltraud Timmermann (Jena) w wystąpieniu *Interkultu-*

relles Lehren und Lernen über das Internet (am Beispiel des „Intercultural Campus“ – <http://www.intercultural-campus.org>) omówiła możliwości wykorzystania Internetu w edukacji interkulturowej, porównała Web 2.0 i Web 1.0, a następnie zaprezentowała bazujący na Web 2.0 projekt, mający na celu opracowanie interkulturowej platformy edukacyjnej. Z kolei doktor Joanna Pędzisz (Lublin) w swoim referacie *Die deutsche Kultur und kreatives Schreiben in Interaktion* przedstawiła realizowany na UMCS w Lublinie projekt „Kreatives Schreiben”, omówiła jego cel dydaktyczny oraz dotychczasowe wyniki. Wykład doktora Krzysztofa Nerlickiego (Szczecin) zatytułowany *Fremdsprachliche Interaktionen und Sprehangst: Einige Anmerkungen zum Problem, warum manche Lerner im Deutschunterricht nicht gerne sprechen* poświęcony był analizie przyczyn strachu przed wypowiedzianiem się w języku obcym.

Trzeciej rundzie przewodniczył profesor Theo Bungarten (Hamburg), a pierwszą prelegentką była doktor Katarzyna Bizukojć (Poznań). W swoim wykładzie *Von Basta-Kanzlerin zu Flieder-Merkel. Über die Determinationsverhältnisse in personenbezeichnenden Komposita* podjęła temat odnoszących się do ludzi rzeczowników złożonych, dokonała ich analizy semantycznej oraz zaproponowała ich typologię. Wystąpienie doktor Agnieszki Poźlewicz (Poznań) zatytułowane *Skopus-, „Wechsel” durch Betonung? Ambige Skopi von Operatorpartikeln* poświęcony był zagadnieniu dwuznaczności partykuł w tekstach pisanych oraz redukcji tej dwuznaczności w wyniku określonego akcentowania podczas czytania tych tekstów. Następnie doktor Marek Laskowski (Zielona Góra) w swoim wykładzie *Wo ist denn meine Brille? – Na, wo schon?! Modalpartikel „schon” in den illokutiven Interaktionen am Beispiel der Minimaldialoge* przedstawił analizę dialogów minimalnych, w których występuje partykuła modalna „schon” oraz zaproponował typologię takich dialogów.

Kolejną rundę tego dnia moderował profesor Sambor Grucza (Warszawa). W wykładzie zatytułowanym *Linguistisch Intelligente Softwaresysteme für die Sprach- und Translationsdidaktik (LISST)* doktor Paweł Szerszeń (Warszawa) przedstawił projekt realizowany wspólnie przez zespół z Uniwersytetu Warszawskiego oraz Uniwersytetu Saarbrücken mający na celu opracowanie inteligentnych internetowych modułów dydaktycznych do nauki tłumaczenia oraz nauki języka obcego. Następnie doktor Rafał Szubert (Wrocław) w swoim wystąpieniu *Bedeutung vs. Begriff. Zur Rolle des Common sense in der juristischen Fachsprache* podjął temat rozróżniania między znaczeniem a pojęciem na przykładzie języka prawniczego w zakresie prawa karnego. Następnie głos zabrał profesor Marek Ostrowski (Łódź), który w swoim wystąpieniu *Probleme in den gegenseitigen Beziehungen der Deutschen und Polen nach 1918* na przykładach wierszy Juliana Tuwima oraz polskich i niemieckich artykułów prasowych przedstawił relacje polsko-niemieckie po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku.

Drugą sekcję, poświęconą zagadnieniom literatury i kultury niemieckiej, rozpoczęła runda pod przewodnictwem profesora Janusza Golca (Lublin). W pierwszym wykładzie tej rundy, zatytułowanym *Interpretationen und Stellungnahmen. Ein Beitrag der polnischen Germanistik zu Joseph von Eichendorff*, profesor Euge-

niesz Klin (Zielona Góra) dokonał przeglądu prowadzonych przez polskich germanistów badań twórczości Josepha von Eichendorfa oraz ich zestawienia z badaniami germanistów w innych krajach. Następnie doktor Markus Eberharter (Warszawa) w swoim wystąpieniu zatytułowanym *Die jüngste Thomas-Bernhard-Rezeption in Polen. Übersetzungen und Lesearten* podjął temat różnego odbioru tekstów literackich w zależności od kręgu kulturowego odbiorców.

Kolejną rundę moderował profesor Marek Ostrowski (Łódź). Pierwszy prelegent profesor Lothar Bluhm (Koblenz-Landau) wygłosił wykład zatytułowany *Anmerkungen zur literarischen Rezeption der Apokalypse. Oder: Was moderne Literatur ist und macht*. Następnie doktor Krzysztof Tkaczyk (Warszawa) w wystąpieniu *Licht, Nacht und Zwielicht. Zum Problem der Kunstwahrnehmung in der ästhetischen und poetologischen Diskussion des 18. Jahrhunderts (Winckelmann, Herder, Moritz)* przedstawił trzy koncepcje odbioru sztuki proponowane przez osiemnastowiecznych teoretyków sztuki i literatury Johanna Joachima Winckelmanna, Johanna Gottfrieda Herdera oraz Karla Philippa Moritza. Rundę zamykało wystąpienie doktora Martina A. Völkeera (Berlin) *Der Schriftsteller Woldemar Nürnberger (1817-1869) und seine ästhetische Strategie am Beginn der literarischen Moderne* poświęcone twórczości Woldemara Nürnbergera, jego pojmowaniu człowieka i przyrody oraz teoriopoznawczym poglądom.

Trzecią rundę prowadził profesor Carsten Gansel (Gießen). Doktor Andrzej Piliłowicz (Olsztyn) wygłosił wykład zatytułowany *Kierkegards Don-Juan-Auffassung in Trakls Don-Juan-Fragment*, w którym, odwołując się do Sorena Kirkegaarda, dokonał analizy zachowanego fragmentu utworu Georga Trakla „Don Juans Tod“. W drugim wystąpieniu tej rundy *Literatur und Politik in Interaktion – polnische Inspirationen in den publizistischen Texten von Günter Grass* doktor Magdalena Latkowska (Warszawa) podjęła temat interakcji literatury i polityki w publicystycznych tekstach Güntera Grassa.

Ostatniej rundzie tej sekcji przewodniczyła doktor hab. Anna Warakomska (Warszawa). Pierwszym prelegentem był doktor Reinhold Utri (Warszawa), który w wykładzie zatytułowanym *Von Günter Wallraff bis Dilek Güngör – Betwener als Grenzüberschreiter: Migrantenliteratur als Phänomen in multi- und interkulturellen Gesellschaften* przedstawił zjawisko literatury migrantów w krajach niemieckojęzycznych. Następnie doktor Katarzyna Lukas (Gdańsk) w wystąpieniu *Die Erzählbarkeit des Verdrängten. Strategien der Erinnerung im Roman „Alles ist erleuchtet“ von J.S. Foer* podjęła temat literackich przedstawień wspomnień ofiar holokaustu. Trzeci wykład tej sekcji wygłosił doktor Przemysław Chojnowski (Poznań). W swoim wystąpieniu zatytułowanym *Das Phänomen der literarischen Zweisprachigkeit. Zu Peter Lachmanns bilingualer Schreibpraxis* przedstawił zjawisko dwujęzycznej twórczości literackiej na podstawie analizy polskich i niemieckich utworów Petera Lachmanna.

W trzecim dniu konferencji podobnie jak podczas poprzednich konferencji SGP miała miejsce prezentacja projektów i dorobku naukowego gospodarzy, czyli tym razem Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego. Prezentacji tej dokonali profesor Paweł Zimniak – dyrektor Instytutu i zarazem kierownik Za-

kładu Najnowszej Literatury Niemieckiej i Mediów, profesor Michaił Kotin – kierownik Zakładu Historii i Dialektologii Języka Niemieckiego oraz doktor Tadeusz Zuchewicz – kierownik Zakładu Glottodydaktyki i Translatoryki. Profesor Paweł Zimniak przedstawił strukturę Instytutu, główne kierunki prowadzonej w nim działalności naukowej, prowadzoną współpracę międzynarodową, w szczególności z uniwersytetami w Niemczech: Uniwersytetem im. Justa Liebiga w Gießen, Uniwersytetem w Vechcie, Uniwersytetem w Dreźnie, Uniwersytetem w Würzburgu. Omówił również organizowane konferencje międzynarodowe oraz najważniejsze publikacje pracowników i działalność wydawniczą Instytutu, m.in. wydawanie zeszytów naukowych „Germanistyka”. Jako drugi wystąpił profesor Michaił Kotin, który pokrótce omówił główne kierunki badawcze poszczególnych zakładów wchodzących w skład Instytutu, po czym skoncentrował się na przedstawieniu działalności naukowej kierowanego przez siebie Zakładu Historii i Dialektologii Języka Niemieckiego. Następnie doktor Tadeusz Zuchewicz przedstawił trzy międzynarodowe projekty, w których uczestniczy Zakład Glottodydaktyki i Translatoryki, tj. *Interkultureller Dialog durch gegenseitige Lehre (IDIAL)*, *IDIAL for professionals* oraz *Interreg IV A Projekt LANGAR*. Po nim głos ponownie zabrał profesor Paweł Zimniak, który przedstawił jeszcze jeden projekt europejski „Profesjonalny Pracownik”. Na zakończenie panelu profesor Zimniak podziękował swoim współpracownikom, którzy pomagali przy organizowaniu konferencji SGP, wyraził radość z faktu, że konferencja odbyła się w Zielonej Górze i że uczestniczyło w niej tak wielu członków SGP.

Po prezentacji Uniwersytetu Zielonogórskiego głos zabrał profesor Theo Bunting, który w imieniu zaproszonych gości z Niemiec wyraził uznanie dla wysokiego poziomu konferencji i zachęcał do kontynuowania prowadzonej pracy naukowej.

Po jego wystąpieniu głos zabrał Przewodniczący SGP, profesor Franciszek Grucza, który podziękował profesorowi Pawłowi Zimniakowi za współorganizowanie konferencji i możliwość poznania kierunków działalności naukowej zielonogórskiej germanistyki. Zamykając konferencję, profesor Franciszek Grucza podsumował pokrótce jej przebieg i efekty, podziękował wszystkim referującym za wygłoszenie referatów, wszystkim uczestnikom konferencji za aktywny udział oraz wszystkim osobom zaangażowanym w organizowanie konferencji. Na zakończenie wyraził nadzieję, że konferencja ta wzbogaciła uczestników o nowe inspiracje do pracy naukowej i zaprosił na kolejną konferencję SGP w 2012 roku.

Ewa Zwierzchoń-Grabowska
Uniwersytet Warszawski